

Jens-Emil Nielsen

UNG I 70'ERNE

UNG I 70'ERNE

ERIK GLEIE/POLFOTO

Jens-Emil Nielsen

UNG I 70'ERNE

Bogforlaget HER&NU

UNG I 70'ERNE

Tekst og tilrettelæggelse: Jens-Emil Nielsen

Tryk: Clemensstrykkeriet A/S
ISBN 978-87-90184-76-6

1. udgave, 1. oplag, 2004

Bogforlaget HER&NU
Stockflethsvej 36
2000 Frederiksberg
Tlf. og fax 38 10 54 84
forlaget@bogherognu.dk

www.bogherognu.dk

Mekanisk, fotografisk eller anden
gengivelse af denne bog eller dele
deraf er kun tilladt i overensstemmelse
med overenskomst mellem
Undervisningsministeriet og Copy-Dan.

UDGIVET MED STØTTE FRA

FORSIDEN: Kvindebevægelsen satte spørgsmålstegn ved mange ting.
Foto fra kvindefestival i Fælledparken i København, august 1974.
MORTEN LANGKILDE/POLFOTO

BAGSIDEN: En af mange marcher imod atomkraft, august 1978.
MORTEN LANGKILDE/POLFOTO

SIDE 2-3: Demonstration mod forslaget om at nedlægge RUC
d. 4. maj 1976, da kun 1 stemme i folketinget gjorde forskellen.
POLFOTO

Indhold

Forord	7
Thy-lejren: Et nyt samfund eller tjald og råhygge	8
NB: Projekt Hus	16
Tilbageblik: Håndboldpige i Allingåbro	18
Christiania: I ka' ikke slå os ihjel, vi er en del af jer selv	20
NB: Solvognens gade- og aktionsteater	29
Tilbageblik: Led Zeppelin, fester og søde piger i Virum	30
Aktivist, flipper, disker, hippie, rocker eller punker?	32
NB: Byggeren smadres af politi og bulldozere	40
Tilbageblik: På Rungsted Kro med ishockey-idoler	42
Hot pants, hønsestrikk, bedstemor-look og politisk anti-mode	44
NB: Mogensen, Mabel og Melodi Grand Prix	47
Tilbageblik: Jeg var en langhåret fra Askov	48
Gasolin', Gnags og de andre	50
NB: Sex, bare bryster og bøsser	56
Tilbageblik: Da 70'erne kom til Ø. Tørslev	59
Agitpop, Røde Mor og kvinderock	60
NB: Oliekrise og jordskredsvalg – statsministeren hedder Anker	68
Tilbageblik: Knallert, øl og fodbold i Rødovre	71
Roskilde Festival – en dejlig form for galskab	72
NB: Rote Armé og Sorte September	79
Tilbageblik: Europa på 30 dage med InterRail	80
Den politiske ungdomsbog, den frække ungdomsredaktion og ungdomsfilmens guldalder	82
NB: Sex – Thorsen, Miller og Jesus	89
Tilbageblik: Barsebäck, Christiania og Daddy's Dance Hall	90
Røde studerende, indoktrinering, LLO, Tvind og RUC	92
NB: Allan Simonsen – Europas bedste i 1977	99
Tilbageblik: Knallert, te og teater i Hillerød	100
Kender du Janne? – en af 75.000 unge arbejdsløse	102
NB: Fri os fra kærligheden	107
Rødstrømperne sætter gang i kvindebevægelsen	108
Kildemateriale	118

Unge på knallert

Det var langt fra alle unge i 70'erne, der var rødstrømper eller aktivister imod lukning af RUC og imod indførelse af atomkraft. Men det var stort set alle unge, der kørte på knallert i 70'erne, både drenge

og piger. Puch var det populæreste mærke. Især mange drenge foretrak dog knallerter, der lignede små motorcykler. Her er det Per og Claus fra Stenstrup på Sydfyn i januar 1974.

IB JENSEN/POLFOTO

Forord

Når man skal finde materiale til historien om at være ung i et bestemt årti, er det altid de specielle udtryk og begivenheder, man støder på. Det er jo dem, der er blevet skrevet om. Både i (dags)presse og i bøger.

Men selv om nogle af dem i direkte forstand måske kun har berørt få tusinder af unge, er det som regel sådan, at det alligevel er begivenheder, der har påvirket bevidstheden hos hundredtusinder af unge. Tænk bare på emner som Thylejren, Projekt Hus, Christiania og Roskilde Festivalen – som var typiske begivenheder for starten af 70'erne. Man behøver ikke at have været nogle af stederne, for at de har påvirket én.

I »UNG I 50'ERNE« brugte jeg kun materiale, som jeg havde skaffet mig på andenhånd eller tredjehånd, tilføjet en lille smule erindringer fra min barndom. I »UNG I 60'ERNE« brugte jeg indimellem mig selv som primær kilde og eksempel, fordi jeg var ung i det årti.

I denne bog om 70'erne har jeg (mail)interviewet en række venner og bekendte, som har været unge i årtiet. Nogle i starten og nogle i slutningen. Jeg har gjort det ud fra den holdning og erkendelse, at vi alle er historie, og at vi alle har en historie at fortælle. Og at det er vigtigt at supplere de kendte og specielle begivenheder med helt

almindelige og på ingen måde kontroversielle ungdomsliv. Den ene virkelighed udelukker ikke den anden. De supplerer hinanden. Uden at jeg på nogen måde bilder mig ind, at jeg fortæller DET HELE om at være ung i 70'erne. Det er der ingen, der kan.

Hvis jeg i forhold til det politiske i 70'erne – betonmarxismen, frelstheden og firkantetheden – indimellem kan virke lovlig ironisk, så er det ikke fordi, jeg tager afstand fra den venstreorienterede/socialistiske samfundskritik i sin substans. Det er mere dens fremtræden i 70'erne, det kan være svært altid at beskrive alvorligt – set i bakspejlets ulideligt klare lys. Men jeg har aldrig brudt mig om teorien, at »man er rød, mens man er grøn«. Man kan også godt være samfundskritisk ud fra en demokratisk socialistisk grundholdning, når man er grå.

Med denne tredje bog i serien begynder den at ligne en ungdoms-KRØNIKE, som både unge, voksne, halvgamle og gamle forhåbentlig kan have glæde af.

God fornøjelse med at læse og kikke billeder!

Jens-Emil Nielsen
Frederiksberg 2004

Thy-lejren: Et nyt samfund eller tjald og råhygge

Historien går, at journalisterne Lasse Ellegaard fra Information og Jacob Ludvigsen fra Ekstra Bladet i januar 1970 kørte rundt i Thy for at lede efter John Lennon. Den verdensberømte og mest intellektuelle fjerdedel af de nu næsten opløste The Beatles opholdt sig sammen med Yoko Ono på den alternative højskole Verdensuniversitetet i Skyum Bjerge, og d. 20 januar chokerede de en hel verdens ungdom ved at blive klippet korthåret hos en frisør i Aalborg.

Journalisterne fandt ikke John & Yoko, men da de kørte forbi de snedækkede og øde marker, sagde Ludvigsen: »Her kunne man godt lave en dansk Woodstock Festival«. Det skulle være ganske vist, at de gav ideen videre til ledende ungdomsopførere, der holdt til i det nyoprettede Projekt Hus i København. I hvert fald ifølge Peder Bundgaard, tegner og rockhistoriker (»Lykkens Pamfil«). Woodstock Festivalen i USA havde i sensommeren 1969 samlet 400.000 blomsterbørn under mottoet »Three Days of Peace, Music and Love«.

60'ernes ungdomsoprør kulminerede ikke i 1968 – som mange tror – men kørte i højeste gear i starten af 1970'erne. Det oprindeligt anti-autoritære oprør, der mest af alt havde handlet om at få indflydelse på sit eget liv, var nu ved at udvikle sig i to forskellige retninger: en politisk og en indadvendt åndelig. Nogle unge gik mere og mere op i at være udadvendt politisk bevidste og revolutionere samfundet, andre gik mere og mere op i at finde de åndelige værdier inde i sig selv. Det var ikke sådan, at det for alle unge var to klart adskilte retninger. Men det blev de for mange i løbet af 70'ernes første halvdel.

Ungdomsopførerne og venstrefløjsaktivisterne Henning Prins (senere Kløvedal) og Leif Varmark havde nok et ben i hver lejr, da Lasse Ellegaard på værtshuset Drop Inn gav dem ideen til et dansk Woodstock i Thy. »Gu' vil vi da ej. Vi vil lave en tre måneders festival, hvor der ikke bare skal flippes til musik, men hvor alle de glade drenge og piger skal prøve at leve sammen i fred for det satans samfund«, tænkte Henning Prins. Igen ifølge Peder Bundgaard. I en artikel i Information beskrev Prins selv ideens opståen sådan: »Det var, som blev jeg rørt af Guds finger.«

Prins og Varmark kunne ikke selv skaffe startkapital til at virkeliggøre planen, så de kontaktede studenteropførere-

ne Peter Duelund og Leo Jespersgaard fra Det Ny Samfund (som hed Studentersamfundet indtil 1968). Foreningen lånte 100.000 kr. til at købe 20 tønder land sandjord i Frøstrup pr. Thy. Og Peter Duelund, der skulle lave PR for lejren, fik senere skæld ud for at bruge 20.000 kr. til en forgæves ballonfærd, der skulle have været den helt store manifestation. På Thy-lejrens åbningsdag – Rebilddagen d. 4. juli 1970 – gik der et særtog fra København til Thy om morgenen, og så skulle Duelund følge efter i en luftballon kl. 13.00 fra Valbyparken: »Det Ny Samfund er navnet, og en ballon der stiger til vejrs, det er simpelthen inkarnationen af 60'erne, den skal stige til vejrs og forsøge at nå over Kattegat til Thy«, fortæller han selv i »Dengang i 60'erne«. På grund af forkert vind blev opstigningen udsat i 5 timer, og da ballonen endelig fik lov til at starte sin færd, førte vinden den til en mark i Skåne omgivet af svenske politihelikoptere – i stedet for at lande triumferende i Frøstrup.

Leverpostejsmadder til 1 krone og »nedsættelse af profitten«

En af de ca. 35 frivillige, der var med til at stable Thy-lejren på benene med bl.a. 20 personers telte fra Civilforsvaret, var Claus Clement Pedersen. Han blev dog aldrig kaldt andet end Tømmerclaus – han havde nemlig en uddannelse som tømrer, men var også musiker. Så han var med til at levere musikken, når arbejds holdet samledes om bålet efter dagens og aftenens arbejde med telte, vandforsyning og lokummer. Lejren blev bygget op omkring et torv og med hovedgade og sidegader – de fik navne som Chillumvej, Nepalsgade, Coxe Allé, Frank Zappavej, Natskyggevej og Flippevej. Ikke så underligt at Kjeld Ammundsens film om Thy-lejren fik titlen »Skæve dage i Thy«.

Nøgendans i Thy

»I Det ny Samfunds sommerlejr i Thy fejredes søndag sommerens genkomst med folkedans på rad og række – her i næsten bare ingenting«, skrev Politikens Pressefoto i en bil-

ledtekst til dette foto. Og det var helt typisk den måde, Thy-lejren blev beskrevet på i aviserne.

KRAGH/POLFOTO

POLFOTO

På det første fællesmøde på Torvet med ca. 500 deltagere var initiativtager Henning Prins helt euforisk: »Det er vores jord for satan. For første gang ejer folket jord!«, råbte han ud over forsamlingen. Samme Prins blev i øvrigt snart kaldt »juntaen« sammen med Leif Varmark og Leo Jespersgaard, da disse tre udgjorde lejrens daglig ledelse. Idealet om den kollektive ledelse skal jeg vende tilbage til, men lejren var fra starten præget af høje idealer om at skabe et alternativt samfund på den ene side og alle de konkrete, praktiske problemer på den anden side.

De handlede som altid om elementære behov som føde, søvn, sex – og afføring. Søvn og sex var ikke de største problemer. Man kunne altid finde et sted at sove, når man blev træt, evt. på jorden med et tæppe eller noget tøj over sig. Og sex var heller ikke det sværeste at få i de dage, hvor mange unge mente, at troskab var det samme som at holde på ejendomsretten. Lejren havde endda et elskovstelt (men der var mangel på gruppesex, mente nogle på et fællesmøde), og efter en række forespørgsler var Frøstrup Apotek gået med til at foretage graviditetsprøver, meddelte lejrvisen! Men mad måtte organiseres. Så der opstod hurtigt forskellige madudsalg, gadekøkkener og værtshuse. Man kunne bl.a. få pandekager og æbleskiver, men især brune ris og anden mikro-makro mad.

Det brød f.eks. Tømmerclaus sig ikke om. Så han solgte

leverpostejsmadder til 1 kr. stykket fra sit værtshus »Under nålene«, bygget af træ og dækket med gran- og fyrregrene. Men det var ikke for at tjene penge på de andre lejrdeleger. I lejravisen Folkets Avis kunne man læse dette indlæg: »Mangler du penge? (og mad). Du kan få et job hos mig (Tømmerclaus) med at smøre madder og lave kaffe. Arbejdet kræver en temmelig energisk person, som kan stå for det hele dagen, mens jeg ikke er der. Du får 80 kr. pr. dag, og du kan kun få arbejdet en dag ad gangen, så andre også har mulighed for at tjene penge.«

Selvfølgelig var der nogen, der havde ondt af den slags private initiativer. Der blev lavet et forslag til »nedsættelse af profitten og forøgelse af samværet«. Det handlede bl.a. om »kommunens overtagelse af samtlige kommercielle foretagender (også ølteltet)« og »overgang til åbne priser«. Kommunen var naturligvis ikke den stedlige Thy-kommune, men Frøstrup-lejrens egen folkekommune. Og åbne priser betød, at man skulle kende engros-prisen. »Vi er her for at være sammen og ikke for at tjene penge på hinanden. Det må være i alles interesse, også de handlendes, at vi eksperimenterer os væk fra et system, som vi har været enige om at bekæmpe – i hvert fald indtil vi tog herop«, skrev August Eriksen og Leif Thomsen fra »det store sammenklistrede telt i østsiden af den grønne plads« i Folkets Avis ...

Mikro-makro filosofi

Mange spiste mikro-makro mad i Thy-lejren, og i lejrbladet Folkets Avis kunne man læse: »Man er hvad man spiser ... bekæmp først forureningen i jer selv. Blodet udskiftes på ti dage. Helbred jer selv ...«

Lort, bare bryster og masser af nysgerrige tilskuere

Der var i starten problemer med at få toiletvognene (5 af mærket Electrolux) gjort klar, så derfor lød en overskrift på forsiden i Folkets Avis: »Skider du i naturen?«. Her blev der advaret mod risikoen for musetyfus på grund af alle de lorte, der lå rundt omkring – som ikke var hundelorte. Artiklen sluttede lyrisk:

tag en spade
grav et hul
tøm din tarm
dæk hullet til
lad spaden blive
på stedet

Lars fra Odense nævnte også lort i et indlæg, men kom ind på flere emner: »I den ende af lejren, hvor jeg er, brøler Radio Luxembourg plasticmelodier ud til klokken tre om natten. Og så har vi en lortemand til pis og lort. Han graver huller i jorden, så det hele kan glide ned. Og så er der det gamle samfund, der lige kom forbi og ville sige goddag. Og de går rundt i lejren og glor, som om vi var en ny race og havde antenner på hovedet. Alle dem, der ikke stod på Thisted Banegård, da festivaltoget kom i lørdags, dumper ind for at se LIVE-ZOO.«

Ja, Thy-lejren trak tilskuere. Masser. Man regner med, at der i løbet af juli, august og september var mellem 20.000 og 25.000 deltagere i den første Thy-lejr. Men omkring 100.000 tilskuere! I sommerens højsæson boede der op til 4.000 ad gangen på markerne. På mange billeder fra lejren ser man dansende hel- og halvnøgne unge med langt hår slå sig løs med en kødrand af tilskuere uden om. Ganske almindelige danskere/jyder, der gerne kørte langt på søndagsturen for at se dette Sodoma og Gomorra med egne øjne. Især de ældre blandt publikum nød at være forargede, men mændene havde svært ved at skjule deres interesse for de mange og bare bryster. Tissemændene vakte ikke helt samme interesse.

»Velkommen til Frøstrup-lejren!« var den generelt åbne holdning fra lejrdeltagerne til tilskuerne. »Dette er vort hjem, og vi byder Dem velkommen til at besøge det og tage del i det ... Teltene er de menneskers hjem, som bor der. Gå kun ind i dem, hvis De har fået lov af beboerne. Som medlemmer af et fællesskab prøver vi at holde lejren ren. Glasskår kan skære bare fødder ... Prøv – ligesom vi vil prøve – at være åben og ikke forudindtaget. Sid ned blandt os. Snak med os, dans med os – glæd Dem med os.« Lejrens velkomst til tilskuerne var endda holdt i høflig De-form.

Nogen fik den gode idé at kræve entré af tilskuerne (5 kr.), som man så kunne bruge til nogle af lejrens fællesudgifter. Deltagerne måtte selv betalte 100 kr. pr. mand/kvinde for at være med. Alt i alt kom der ca. 1 million kroner ind i indtægter på Thy-lejren, som alligevel gav et underskud på mellem 200.000 og 300.000 kr. »Der var hele tiden nogen, der løb med kassen. Det var jo også et gedemarked for plattenslagere«, sagde Kristian Riis fra Det Ny Samfund. I foreningen var det Langhårsklipperen Otto, der belånte sin grund i Hareskoven ved København for at sikre grunden i Thy for de kommende år.

Husmødre på udflugt

Det kunne være en lokal husmoderforening på udflugt til syndens arnested, Thy-lejren, for med egne øje at se langhårede og nøgne unge mennesker danse og ryge hash ...

BJØRN URSIN KNUDSEN

TAGE JENSEN/POLFOTO

Musik: Improviserede jam-sessions og to nye grupper: Gnags og Gasolin

Thy-lejren var ikke en decideret musikfestival. Men der var masser af musik i lejren. Når nogen satte sig og spillede, især på guitar, kom der hurtigt andre til med flere instrumenter/stemmer og fandt sammen i en fælles spilleglæde. Som en af dem udtrykker det i lejravisen:

Det her er jo en fantastisk lejr
Se her i aften -
et skidegodt improviseret 18-mands-orkester
Og sådan er det hele tiden
Det skyder jo op som træer og blomster og sådan noget
Hele tiden – nye smukke ting og sager
Jeg selv personligt har det sådan
at jeg bliver helt svimmel
over alle de muligheder der er her

Den slags oplevelser hørte i høj grad med til Thy-lejren. Men der var også mere eller mindre professionelle grupper på lejrens scene. Blue Sun havde været med allerede i særtoget og var i en periode lejrens husorkester. Men to nye, ret ukendte grupper trængte sig på og spillede indimellem for 50-100 mennesker uden forudgående annoncering. De gik bare i gang, og så kom lejrdelegerne, hvis de havde lyst.

»Der var f.eks. nogle jyder fra Skjern, som kaldte sig Gnags. De havde pandebånd og hår ned til røven, og de sang sange på dansk om storbyforurening og menneskelig frihed og samvær i det fri ... Gnags fik hele lejren til at danse kædedans og synge og klappe i takt«, skriver Peder Bundgaard i »Lykkens Pamfil«.

Samme rockhistoriker beskriver den anden nye gruppe med disse ord: »Et ærkekøbenhavnsk orkester med sange fra stenbroen. Sangeren sang på noget, der skulle forestille engelsk, og guitaristen spillede totalt udsyret guitar, næsten ligesom Jimi Hendrix ... Gasolin var i starten et meget psykedelisk band«.

Både Gnags og Gasolin leverede musik til filmen »Skæve dage i Thy«, og vi skulle komme til at høre meget mere til begge grupper i løbet af 70'erne.

Det foretrukne rusmiddel: Hash, shit, galar, tjald

Der VAR hårdere stoffer end hash tilstede i Thy-lejren, f.eks. LSD, som det fremgår af dette råd fra lejravisen: »Efter et syretrip prøv f.eks.: Sund og nærende jordbærgrød!«. Men det helt overvældende foretrukne rusmiddel var hash, som det bl.a. fremgår af et andet indlæg: »Efterlysning! En brun rektangulær taske indeholdende 25 g shit, billetter og personlige papirer. Oplysninger, der kan føre til dette, modtages af Jens ved redaktionsteltet. På forhånd tak! PS: Jeg håber, tyven har dårlig samvittighed.«

På et tidspunkt var der ved at gå panik i nogle lejrdeleger på grund af hashmangel: Rundt om os lyder råbene nu: »Hvem har noget galar?«. Tidligere var det: »Hvem har en chillum?«. Hvad skulle man bruge den til nu?

Det varede nu ikke så længe: »Trommeslagningerne tog af i takt med, at mangelen på hash tog til. Endelig hørte man det forjættende spørgsmål: Er der nogen, der vil købe galar?«.

Et af de mere flippede indfald refereres også i Folkets Avis: »Pludselig oplevede vi i avisteltet, at Leo rablede et guldkorn af sig. Han foreslog, at man i saunaen skulle lægge shit på alle hylderne og lade det opløse i varmen. Så kunne man alt efter hvor høj man ønskede at blive lægge sig på den nederste hylde eller den øverste.«

Et enkelt kritisk hip var der også:

En pædagog henne i klub 47 siger
I flipper for meget
Jer der skulle hjælpe folk med ikke
at flippe for langt ud
I flipper alt for meget

I Det Ny Samfund syntes bl.a. Peter Duelund, at stofkulturen i Thy-lejren tog overhånd og overskyggede de politiske målsætninger. Aviserne beskrev ivrigt den åbenlyse hashrygning blandt de unge langhårede og næsten nøgne mennesker, og især Jyllands-Posten kørte kampagne for at få Thistedes politimester til at gribe ind. Det skete i slutningen af august, hvor dommeren i Fjerritslev i en kendelse gav politiet lov til ransage »Theteltet ... med skiltet med private priser på hash beliggende i lejrgade kaldet Nepalvej samt i en uindregistreret grøn folkevogn med tilhørende telt.«

De ca. 60 politifolk »ransagede i alt tre telte og fandt i alt to poser the, som de medbragte trods protester«, skrev lejravisen. Store mængder af hash var blevet gemt godt væk, for beboerne i Thy-lejren havde i forvejen fået et tip om, at der var bestilt morgenkaffe på Aggersund Kro til 42 betjente fra København! Og en anden venligtsindet havde fortalt, at der var 20 betjente på Hotel Phønix i Thisted.

Når vi taler rus- og læskemidler hører det i øvrigt med til historien om Thy-lejren, at beboerne afviste en Coca Cola lastvogn fra afdelingen i Thisted: »Ikke amerikansk plasticvand til os ... han håbede at kunne afsætte nogle kasser af den ækle sukker og plasticdrink ... her måtte grænsen trækkes«. Til gengæld blev lejrens deltagere opfordret til at drikke den lokale »Thy-pilsner« frem for øl-monopolerne Tuborg og Carlsberg.

Demokrati eller »hvilket slags kridt, der skal indkøbes«?

Det var en 13-årig pige, der mest præcist formulerede problemet i forhold til lejrens såkaldt kollektive ledelse, der

ERIK FRIIS/POLFOTO

bl.a. bestod i, at lejrjuntaens tre mand med Henning Prins i spidsen satte sig tungt på fællesmøderne med op til 2-300 deltagere: »Det er ligesom, når vores skoleinspektør indkalder os til møde som led i vores »skoledemokrati« og forklarer os, at vi naturligvis kun har indflydelse på, hvilket slags kridt, der skal indkøbes, og at vi skal holde os fra alt det, som virkelig betyder noget.« Skrev Nils Ufer i Information d. 14. august. Han var en de få journalister, der boede i lejren i en længere periode.

I starten var der fællesmøde hver dag kl. 17.00 på Torvet, men i løbet af nogle uger blev mange væk fra møderne. De blev frustrerede over den måde, det foregik på. Nogle veltalende enkeltpersoner tromlede som regel den store flok ned, flertallet var tavse. Der skulle også mod til at sige noget i så stor en forsamling. Men den 13-årige pige havde ret i, at fællesmødet ikke havde nogen egentlig kompetence. Juntaen på tre medlemmer varetog alle »forretningsmæssige anliggender« på vegne af Det Ny Samfund. Selv om der blev sået tvivl om deres reelle mandat.

De fleste af lejrens deltagere nød friheden uden at gå så meget op i hvem, der bestemte – om dette forsøg på at skabe et nyt samfund var et reelt demokrati eller ej. Måske er Peder Bundgaard meget præcis i sin karakteristik: »For det københavnske rockmiljø havde den første Thy-lejr været en fed og uforpligtende sommerlejr med tjald, råhygge og decentraliseret kærlighed. Men den var også

med til at give alle hippier en fornyet tro på sig selv. Det kunne lade sig gøre at få noget op at stå i fællesskab.«

Kirkebesættelsen i Hjardemål – Thy-lejrens store selvmål

Tolerancen i det danske samfund var relativt stor i sommeren 1970. Nok var mange forargede over alt det (man troede), der foregik i lejren i Frøstrup. Ligesom med kollektiverne har forestillingerne om fri sex nok været stærkt overdrevne, mens der måske blev fyret flere fede, end nogen kunne forestille sig på forhånd. Men der var ikke den store folkelige modstand mod Thy-lejren – der var sket så meget i samfundet på ganske få år. Langt hen ad vejen var nysgerrigheden måske større end fordommene og modstanden – indtil nogle af Thy-lejrens beboere begik den fejltagelse at besætte et kirketårn.

Natten mellem den 31. august og 1. september 1970 besatte 15 beboere fra Thy-lejren kirken i den nærliggende landsby Hjardemål. De satte en erklæring på kirkedøren, og der vagede faner fra kirketårnet. Det blev senere uklart, om det var en demonstration for at adskille stat og kirke, eller om den udsprang af frustration over det manglende demokrati i Thy-lejren.

Men de lokale beboere følte sig stærkt provokeret og gik i gang med at få smidt aktivisterne ud, inden politiet dukkede op. Da thy-boerne havde fået kirkedøren op med

Sjov og alvor

Der var sjov, musik og kærlige vibrationer i luften, da 60 politibetjente ransagede Thy-lejren for hash og kun fandt to poser te. Der var alvor, skadefro grin og tydeligt aggressive holdninger hos lokalbefolkningen få dage efter, da politiet ligefrem måtte beskytte kirkebesætterne fra lejren.

ERIK FRIS/POLFOTO

brækjern, barrikaderede de 15 besættere sig i kirketårnet med en presenning over den luge, der førte op til tårnet. En enkelt thy-bo, der forsøgte at bryde igennem, fik en jernstang i hovedet. Da politiet dukkede op med motorsav og gasmasker og fik fordrevet aktivisterne med tåregas, måtte det samme politi yde dem beskyttelse over for de meget vrede thy-boere, der ville give de langhårede en ordentlig røvfuld. Det endte så med et angreb på selve Thy-lejren, hvor lys-anlæg og mikro-makro boder føg til alle sider, og lejren måtte bede politiet om hjælp.

På et fællesmøde i lejren d. 1. september kl. 11.00 blev der indsamlet 5.000 kr. til udbedring af skaderne i kirken, og der blev vedtaget en udtalelse, som fortjener at blive

bragt i sin næsten fulde ordlyd: »Beboerne i lejren forstår den forbitrelse, der har rejst sig i befolkningen ved besættelsen af kirken i Hjardemål. Man har derved krænket de følelser, som lokalbefolkningen nærer overfor noget, der er deres. Vi forstår disse følelser så meget mere, som vi selv ønsker det respekteret, som vi føler er vort, dvs. vor lejr og livsform. I denne ånd – med gensidig respekt for hinandens måde at leve på – ønsker vi at gøre vort til at fortsætte et godt naboskab.«

Nogle få overvintrede i Thy-lejren, der fortsatte som sommerlejr op gennem 70'erne – og som livsform for nogle få i resten af århundredet – men den blev aldrig så stor og igangsættende igen, som den trods alt var i 1970.

NB: Projekt Hus

»Den der vovede sig ind til et af de ugentlige husmøder, der jo var Husets øverste myndighed ... mødte et sælsomt skue: en sal tæt pakket med siddende unge, langhårede og spraglet klædte med et sparsomt islæt af mere aldersstegne, korthårede og gråklædte – alle med ansigterne vendt mod en lille lysning midt på gulvet, hvor en skare oprejste, ivrigt gestikulerende, talende, råbende mennesker udkæmpede et sandt drama for øjnene af den undrende skare ... husmødet flippede ud – igen ...«

Sådan husker en af initiativtagerne til Projekt Hus i København, Ole Vind, den kollektive ledelse og det direkte demokrati i praksis. I et internt arbejdspapir (her citeret fra Niels Martinovs »Ungdomsoprøret i Danmark«) skrev han, at der ikke blev spillet teater i de personlige angreb og i krigen på kniven på husmøderne. Det var ramme alvor.

Det var studenteroprørerne i Det Ny Samfund, der sammen med en række andre foreninger havde fået både Københavns Kommune og kulturminister K. Helveg Petersen til at støtte og virkeliggøre et kultur- og ungdomshus i Københavns centrum. Der var tale om 4.000 kvadratmeter tidligere lager- og kontorlokaler med adressen Rådhusstræde 13 til den ene side og Magstræde 12-14 til den anden side. Det åbnede officielt d. 20. november 1969, selv om det ikke var færdigindrettet.

Men det blev ikke ungdomsoprørere og studenteraktivister, der kom til at tegne offentlighedens billede af det nye ungdomshus i starten. Indvielsen faldt nemlig sammen med, at et par populære samlingssteder for en stor gruppe unge med et voksende hash- og stofmisbrug blev lukket (Klub 27 og Galleri 101). Og så slog de sig ned i Projekt Hus, der var åbent for alle. Et forbud mod såvel hashrygning som overnatning i lokalerne blev hurtigt umuligt at overholde for styrgruppen af unge, politiske aktivister.

Et af de største rum i Projekt Hus blev kaldt »Det skønne rum« – her sad, lå og sov hundredvis af unge på madrasser med hashtågerne bølgende omkring sig. »Det var meget uhyggeligt at gå rundt blandt 5-600 folk, der virkelig var på stof-

fer og temmelig langt ude, som lå i kælderrum midt i storbyen, det var ligesom at gå rundt i gaskamre«, husker Peter Duellund fra Det ny Samfund i »Dengang i 60'erne«. Aktivisterne måtte efter et stykke tid opgive at spille rollen som frivillige socialarbejdere over for den store gruppe af unge med stofproblemer.

»Allerværst at se de rene børn tage LSD som var det vitaminpiller, se dem udfolde sig som brogede syreblomster ... det var den værste hån mod tanken bag Huset«, var Ole Vinds kommentar. Efter en voldsom pressestorm i aviserne om stofproblemerne blev Projekt Hus lukket i marts 1971. I en kort periode blev den store gruppe unge med stofproblemer – og alle mulige andre psykiske og sociale problemer – overladt til værre forhold i »Projekt Fabrik« på Christianshavn, indtil de fandt et fristed i den nærliggende kaserne, som blev til fristaden Christiania.

Projekt Hus blev til Huset i Magstræde, som Københavns kommune genåbnede i maj 1972. Nu med en kommunal ledelsesstruktur, dvs. en daglig leder med reference til den politiske bestyrelse i Københavns Ungdoms Center (i resten af 70'erne var det Peter Duelund, men det var altid den senere leder, Ole Høilund, man så derinde). Hvis ideen om det kollektivt ledede ungdomshus led en krank skæbne, så vandt til gengæld tanken om et kultur- og aktivitets-hus, især for unge. I resten af 70'erne blomstrede (ungdoms)kulturen i Huset i Magstræde. Der blev spillet jazz i Vognporten, rock og folkemusik i Musikcafeen, drama i Husets Teater på øverste etage og set film i Delta Bio. Der blev vist udstillinger om sociale og politiske emner i udstillingslokalet, drukket øl i Rosa Luxemburg og spist god mad til en rimelig pris i Spisehuset. Ja, der var endda en Lyrikcafé. Og Per Kofod var med fra starten med Bogcafeens udvalg af især revolutionære bøger.

Hele Storkøbenhavns ungdom fik sig omsider et meget aktivt kulturhus. Og ideen om et ungdomshus bredte sig som ringe i vandet. Mange byer rundt om i landet fik deres egne erfaringer at lære af.

MORTEN LANGKILDE/POLFOTO

Et, to... mange huse

Huset i København gav inspiration til mange lignende huse rundt om i landet. De fleste større provinsbyer fik sig et ungdomshus, der ofte udviklede sig til et kulturhus eller et medborgerhus.

I 1979 var der næsten 100 af den slags huse. På billedet fra 21. januar 1971 drøfter fællesmødet, hvad der skal ske med Projekt Hus i København, som på dette tidspunkt er tynget af massive sociale

(stof)problemer. Flere af de toneangivende aktivister er med på billedet, bl.a. Sjak Svendstorp med kasket, Henning Prins Kløvedal i ternet skjorte og til højre Peter Duelund, der tager sig til munden.

Hende fra landet

Jeg er lige startet i 1. a på Randers Amtsgymnasium i 1978 og står i bagerste række yderst til højre. Jeg blev kaldt »hende fra landet«, fordi de fleste boede inde i Randers og troede, de var lidt smartere. Min bedsteveninde, Susanne, som jeg stadig ser, er nr. 3 fra højre i anden række.

Tilbageblik: Håndboldpige i Allingåbro

Jette Ravn, født 1961:

Jeg var teenager i 70'erne og gik i folkeskole og gymnasium i det årti. Jeg hørte til den sidste årgang, som fik realeksamen i Danmark – fra Allingåbro Skole. Byen, hvor jeg også boede, til jeg flyttede hjemmefra i 1981.

Indtil jeg blev teenager, brugte jeg fritiden (som der var masser af) på alt fra håndbold, badminton, svømning, blokfløjte, kor og spejder til klaver og dans. Efterhånden som lektierne tog til (det gjorde de vist først i de sidste folkeskoleår), og venner og veninder fyldte mere, droppede jeg det meste, undtagen håndbolden. Jeg brugte meget tid i den lokale idrætshal med at se, træne og spille håndbold. Da jeg var 16, var jeg både med i klubbens bestyrelse og spillede på 3. divisions holdet.

Der var masser af fester i de år. Ude på landet foregik de enten i hallen eller privat hos én, der var alene hjemme. Til halballerne var der altid levende musik, og det var et hit, hvis det var Bamses Venner, der spillede. Det gik ikke altid godt i spænd med at skulle spille en vigtig håndboldkamp om søndagen. Vores træner gik rundt i hallen, når der var bal og

forsøgte at sende os hjem før midnat, hvilket selvfølgelig ikke lykkedes for ham.

Der var forskellige klikker at hænge ud med. En af dem var et knallert-slæng (da jeg var 14-16). De gik meget op i deres udborede knallerter, gik altid i sorte læderjakker med knaldrødt for og træsko og hørte Bachman Turner Overdrive og Creedence Clearwater Revival (det gjorde jeg så også). Og de dyrkede slet ikke sport.

Sammen med håndbold-veninderne hørte jeg Abba, The Osmonds, Slade, Sweet og Gasolin. Gasolin kom ind i min verden som noget helt nyt og anderledes. Mens Shu-bi-dua mere var baggrundstapet for alle generationer, så var Gasolin et slags dansk oprør. De spillede i selv den mindste flække, også Allingåbro. Det husker jeg meget tydeligt, for jeg var 14 og måtte ikke komme med til koncerten for mine forældre – jeg var rasende. Dagen efter påstod veninderne (som gik en klasse over mig), at de efter koncerten havde været oppe i omklædningsrummet og snakke med gasserne – jeg var ræmskelig, selvom det sikkert var løgn.

Vi var tit på ture med håndboldklubben til stævner både i Danmark og i udlandet, en blanding af spil og fest, og jeg

kom tit hjem uden stemme, fordi jeg havde sunget og råbt mig hæs.

I skolen mærkede jeg en stor forandring i undervisningsform, da vi skiftede klasse-lærer mellem 7. og 8. klasse. Fra at have en autoritær lærer, der dikterede alt, hvad vi skulle gøre og gav udtryk for, at vi alle var mere eller mindre umulige, fik vi en anti-autoritær og meget demokratisk lærer, som ikke ville undervise os i noget, vi ikke selv ville være med til. Den første time, vi havde ham, skulle vi gå en tur og to og to snakke sammen om, hvad det var meningsfuldt at blive undervist i. Jeg var mål-løs og kunne i starten slet ikke håndtere det. Det var også der, vi gik fra at sige fru, hr. og efternavn til at bruge lærernes fornavne. I dag husker jeg tiden med EP (den sidste klasselærer) som den tid, hvor jeg lærte mest nyttigt i folkeskolen og den tid, vi havde det allerbedst sammen i klassen.

Gymnasietiden var præget af at tage med rutebilen kl. 7 hver morgen til Randers og komme hjem sidst på eftermiddagen. Det var også et nyt liv, der åbnede sig ved at komme ind til byen hver dag. Randers' diskoteker og værtshuse (der var ingen cafeer dengang – hvis der var, så drak man kun kaffe der) var en oplevelse. Jeg husker især, da en af mine